

Važne odločbe upravnega sodišča od l. 1876. do l. 1906.

Izbral in priredil **Štefan Lapajne**, c. kr. okrajni glavar v p.

XXI. Ustanove — dijaške.

139. Pri ustanovah znači izraz »dijak« (student) vedno le učenca srednje šole ali srednjim šolam enakega učnega zavoda, ne pa učenca ljudske šole. (O. 7. novembra 1884., št. 2225. Z. VIII. št. 2280.)

Ministrstvo za bogočastje in uk je zavrnilo priziv A. L. zaradi oddaje ustanove ter odredilo, da se sme ta ustanova v prihodnje oddajati samo dijakom srednjih ali visokih šol ali pa dijakom zavodov, ki so srednjim šolam enaki.

Pritožniki so ugovarjali, da se je to ustanovo od nekdanj podeljevalo le učencem ljudskih šol, da so te ustanove uživali le sinovi iz rodbin, ki zaradi ubožnosti niso mogli svojih študij nadaljevati, in je ustanova tako pičla, da pač zadošča učencem, ki bivajo pri starših, ne pa za nadaljno znanstveno izobrazbo.

Upravno sodišče ni našlo v odloku ministrstva za bogočastje in uk nikake protizakonitosti ter je zgoraj navedeni judikat nastopno utemeljilo.

Glasom ustanovnega pisma so te ustanove določene dijakom (student) brez natančne navedbe studij ali učilišč.

Izraz »dijak« (student) pa običajno v navadnem govoru, kakor v listinah oblastev, osobito onih, ki se pečajo z ustanovami, označuje vedno le dijake srednjih šol, oziroma obiskovalce višjih šol, ne pa učencev ljudskih šol.

Ustanovna listina ne daje nikakega povoda sklepati, da je ustanovnik nameraval nakloniti ustanove učencem ljudskih šol, nasprotno je pač iz listine razvideti, da ustanovnik ni nameraval učencem ljudskih šol to ustanovo podeliti, ker je sprejel določbo, ako ni nobenega dijaka iz sorodstva, naj se odda ustanova najrevnejšim in najboljšim dijakom iz fare Štandrež pri Gorici; gotovo ni takrat mislil ustanovnik, da v njegovem razsežnem sorodstvu ni nobenega učenca ljudske šole, ako bi hotel to ustanovo nakloniti tudi učencem ljudske šole iz sorodstva.

Iz ustanovne listine je pa tudi razvideti, da ustanovnik ni zapustil vsote 5000 fl. kar najbližnjim sorodnikom, ampak za glavnico dijaški ustanovi, ter hotel s tem svoje sorodnike vzpodbujati, da si skušajo pridobiti višjo omiko, nego li jo nudi ljudska šola, katero mora itak vsak obiskovati.

XXII. Vodopravne razmere.

140. Občina ne sme na svojem vodovodu samooblastno ničesar premeniti, da bi s tem motila obstoječe pravice tretjih oseb. (O. 14. aprila 1877., št. 473. Z. II. št. 65 [za Češko].)

Po §-u 75 zakona z dne 28. avgusta 1878 (dež. zak. za Češko št. 71) spadajo vse zadeve, ki se tičejo porabe, napeljevanja in odvrčanja vode, v področje političnih oblastev. Da so ta oblastva večkrat poklicana, po določilih obč. državljanskega zakonika postopati, je razvidno iz raznih določb vodopravnega zakona. (§§ 1, 10, 102).

Dokazano je, da ima *G. Z.* že od leta 1797 do 1873, ko je mesto *K* napravilo vodovod, nemoteno in brezplačno vodno pravico; to je tudi mestni zastop v *K* izrecno pripoznal.

Določajo pa §§ 19, 320, 339, 340, 364 obč. drž. zak., da ne sme nihče, kdor se čuti v svojih pravicah prikrajšanega, pomagati si samooblastno, da se ne sme nihče samooblastno v posest postaviti, da ni nihče upravičen posesti motiti in da je še celo lastnik v svojih pravicah omejen po pravicah tretjih oseb. Ta načela so tudi izrečena v §§ 3, 10, 17, 72, 94, 102 vodnega zakona.

Izpodbijani odlok ministrstva za poljedelstvo vzdržuje edino-le stare pravice *G. Z-a* in konstatuje, da je novota, od strani mestne občine *K* uvedena, samooblastna; zaradi tega se pritožbi mestne občine *K* proti odloku poljedelskega ministrstva, oziroma proti *G. Z.* ni moglo ugoditi.

Pripomnim, da je vodopravni zakon za Kranjsko sličen češkemu, torej je ta judikat tudi za Kranjsko merodaven in velike važnosti.

141. Kdor samooblastno napravlja vodne regulacije, nima pravic do onega sveta, katerega si je s takimi regulacijami pridobil. (O. 27. aprila 1878 št. 640 Z. II. 256 [za Štajersko].)

F. O. je na svojem, ob levem bregu Mure ležečem zemljišču od leta 1874 napravljaj različne regulacije, a ni za to prosil oblastvenega dovoljenja. Ker je bilo iz spisov dokazano, da si je na ta način mnogo sveta na levem bregu Mure pridobil, so bila politična oblastva povsem upravičena, pritožniku *F. O.* objaviti, da on kakor samooblastno postopajoč podjetnik nima pravice do takisto pridobljenega sveta, to je, da se on ne more na določbo §-a 42 vodopravnega zakona sklicevati. Zaradi tega je tudi upravno sodišče zavrnilo njegovo pritožbo.

Pripomnim: Ker je vodopravni zakon kranjski sličen štajerskemu, je ta odločba tudi za Kranjsko važna.

142. Vodopravni zakon nima nikake določbe, iz katere bi mogel lastnik vodne naprave izvajati pravico, da sme zvišati svoj jez. (O. 26. maja 1888 št. 1739 Z XII. št. 4128.)

Ta judikat, ki je bil izdan vsled jako zamotane vodopravne obravnave na Češkem, je zaradi tega jako važen, ker se opetovano pripeti — tudi na Kranjskem — da si marsikateri lastnik vodnih naprav samooblastno svoj jez zviša ali zniža, kakor mu ob obstoječih razmerah kaže, a potem pri obravnavah vedno trdi, da ima pravico k takemu samooblastnemu postopanju.

Da nastanejo vsled tacega postopanja jako zapletene, z neprimernimi stroški zvezane komisije in pravde je povsem razumljivo, a končni izid je vendar, da mora trmasti pravdar neizogibne in velike stroške trpeti.

143. Rok za prizive v vodopravnih zadevah znaša brez izjeme 14 dni. Napačen pouk o prizivnem roku nima pravnih posledic. (O. 11. junija 1892. Z XVI. št. 6667.)

Občina *G* je vložila pritožbo na upravno sodišče zoper odlok poljedelskega ministrstva v vodopravni zadevi, ker je ministrstvo »a limine« zavrnilo priziv zoper odlok namestništva, češ, da je prepozno, to je po preteku 14 dnij vložen.

Občina v svoji pritožbi navaja, da je namestništvo prizivni rok izrecno na 4 tedne določilo in da je namestništvo imelo torej pravico, prizivni rok podaljšati.

Upravno sodišče je pritožbo iz nastopnih razlogov zavrnilo:

Po §-u 94 vodopravnega zakona (§ 72 za Kranjsko) je vsak priziv tekom 14 dni ustno ali pismeno vložiti. Po tem brez-

izjemnem predpisu je bil priziv prepozno vložen in ga je torej takoj zavrniti. Ako je pritožnica mnenja, da imajo politična oblastva pravico, prizivni rok podaljšati, je to mnenje povsem napačno, ker ni nikake zakonite določbe, katera bi političnim oblastvom dajala tako, če tudi le formalno pravico. Napačna določitev prizivnega rokú je tudi zaradi tega brez pravnih posledic, ker je tudi stranka vezana na izpolnjevanje pravnih predpisov (§ 2 obč. drž. zak.).

144. Lastniku vodne naprave, ki je bila vsled elementarnih dogodkov uničena, ni moči upravnim potom ukazati, da jo nanovo zgradi. (O. 27. aprila 1893 št. 1498. Z. XVII. št. 7229).

Politična oblastva so lastniku doméne *M.* in lastniku mлина št. 31 v *M.* naročila, da morata skupno ribnik, nasipe in dotične jezilne naprave, katere je povodenj pred 12 leti popolnoma uničila, zopet na novo zgraditi.

Protí odločbi ministrstva za poljedelstvo je vložil lastnik doméne *M.* pritožbo, kateri je upravno sodišče ugodilo iz naslednjih razlogov :

Tu gre za vodorabno napravo in je z ozirom na §§ 10, 17, 18 in 21 vodopravnega zakona za Češko gotovo, da je zgraditev takih naprav odvisna od proste volje posameznega, ki ima pravico prositi oblastvenega privoljenja, a ne dolžnosti, da take naprave zgradi. Temu se tudi ne protivi § 10 istega zakona, kateri sicer omejuje prosto razpolaganje zasebne vode na podlagi posebnih pravnih naslovov, ker je ta slučaj z ozirom na uničeno vodno napravo različen od obstoječih vodnih naprav.

A tudi iz §-a 72 vodnega zakona ni moči izvajati obveznosti pritožnikove za zgradbo nove vodorabne naprave, kajti po tej določbi je pač tist, ki je s kakim dejanjem ali nehanjem zakrivil prestopok vodopravnega zakona, obvezan, samooblastno napravljeno novoto odstraniti ali opuščeno delo zvršiti.

Nova zgradba vsled elementarnih nezdod uničenega ribnika, se pa ne da podtikati v pojem samooblastno zvršene novote ali opuščenega dela, v prvo ne, ker ni pri tem nikake samooblastnosti lastnikove, v drugo ne, ker je zvršitev opuščenega dela možna le pri že obstoječih vodorabnih napravah, ne pa pri zgradbi nove take naprave.

Razsoja o razmerju med doméno *M.* in lastnikom mlina št. 31 v *M* glede rabe vode iz uničenega ribnika pa sloni na privatnopravni pogodbi in spada torej v sodno pristojnost.

145. Stroške v vodopravnih zadevah mora ona stranka trpeti, ki je s samooblastnim postopanjem obravnavo povzročila, akoravno je bila zaradi zastarelosti prestopka oproščena. (O. 1. decembra 1893 št. 4077. Z. XVII. št. 7555).

I. P. se je pritožil zoper odlok poljedelskega ministrstva, s katerim se mu je naložila povrnitev komisijskih in pravnih stroškov zaradi prestopka vodopravnega zakona. V svoji pritožbi je trdil, da ni on zakrivil vodopravnega postopanja, kar dokazuje razsodba okrajnega glavarstva, s katero je bil prestopka vodopravnega zakona oproščen.

Upravi o sodišče je zavrnilo pritožbo iz nastopnih razlogov:

Istina je, da je bil *I. P.* oproščen prestopka vodopravnega zakona, a le zaradi zastarelosti prestopka; to je pa zakrivilo okrajno glavarstvo, ki ni pravočasno obravnave odredilo. Iz določbe §-a 74 vodopravnega zakona pa izhaja, da pač odpade kaznivost zaradi zastarelosti, da pa ne odpadejo druge posledice samooblastnega postopanja. Iz spisov je pa brez dvoma razvideti, da je bila tožba *I. Š.*-a proti pritožniku zaradi samooblastnega odvajanja obratne vode popolnoma utemeljena, ter se je tudi pritožniku nadaljevanje tega samooblastnega ravnanja pod globo prepovedalo in tožbi *I. Š.*-a v celem obsegu ugodilo.

Ker pa mora po §-u 98 vodopravnega zakona stroške komisije in zastopstva trpeti tist, ki vodopravno postopanje zakrivi, in ker je glasom §-a 84 istega zakona strankam dovoljeno se posluževati pravnih in strokovnih zastopnikov in ker je krivda pritožnika po vsem dokazana, bilo je vloženo pritožbo zaradi neutemeljenosti zavriniti.

(Dalje prih.)

